

SERRA

D'OR

739-740

JULIOL-AGOST 2021
7,75 €

JOSEP M. SOLER
21 anys al servei
de Montserrat
i del país
Òscar Bardají

Maria Barbal, Premi d'Honor
Irene Muñoz i Pairet
Cinc mesos de febrada el 1821
Jordi Mata

El secret del mite de Valentino

Albert Beorlegui i Tous

Vint anys de la Fundació Vila Casas

Àlex Susanna i Glòria Bosch

Maria Bofill, art i llibertat

Joan Miquel Llodrà

La pintura de Miquel Villà al Maricel

Ignasi Domènech i Susanna Portell

Joan Triadú: el centenari d'un mestre

Joan Josep Isern

Portaceli obre vies creatives per al TNC

Marta Monedero

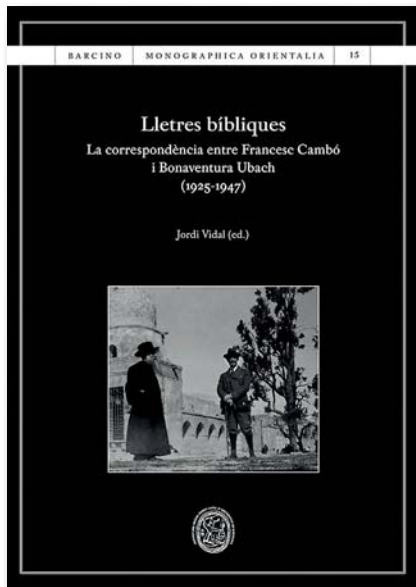
Frederica Montseny, lleona entre llops

Carles Cabrera

El pare Ubach i Francesc Cambó

per Josep Massot i Muntaner

Jordi Vidal (ed.)

Lletres bíbliques. La correspondència entre Francesc Cambó i Bonaventura Ubach (1925-1947)

Barcelona, Universitat de Barcelona Edicions, 2021.

Aquest pulcre volum, que constitueix el número 15 de la col·lecció «Barcino Monographica Orientalia», publicada per l'Institut del Pròxim Orient Antic de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, duu un títol una mica enganyador: es tracta de les cartes creuades entre el gran mecenes Francesc Cambó i el monjo de Montserrat Bonaventura Ubach, iniciador de la famosa «Bíblia de Montserrat», però en realitat s'hi parla molt poc de la

Bíblia, llevat d'algunes referències escadusseres. Sí que s'hi parla molt del que en aquell moment en deien Palestina, on el pare Ubach visqué molts anys i on fou en dues ocasions un guia privilegiat de Cambó —a qui feu conèixer el seu estimat mestre pare Lagrange—, i s'hi parla també sovint de la situació política tant a l'Estat espanyol com a l'Orient, incloent-hi etapes tan complexes com la Segona República, la guerra civil espanyola, la Segona Guerra Mundial o el conflicte entre britànics, jueus i àrabs que duria a la creació de l'Estat d'Israel. No hi manquen tampoc mostres íntimes d'afecte i de sinceritat, com quan Ubach agraeix a Cambó el condol per la mort del seu germà Carlos, coadjutor jesuïta, i no s'amaga de dir-li que «no fou mai un talent brillant, profund i universal com el de l'altre germà P. Josep, també S. J., que morí el 1935 a Buenos-Aires» (30 de gener de 1947), i més encara quan comenta la «notícia bomba» que li havia donat Cambó, el seu matrimoni amb Mercè Mallol i la consegüent «legitimació» de la filla Helena, que ja tenia setze anys (vegeu les cartes 48, 49 i 50). I, *last but not least*, hi trobem una colla de referències a Montserrat i d'una manera especial a l'abat Antoni M. Marcet, pel qual tant Cambó com Ubach tenien un gran respecte i una gran estima.

Tot plegat són seixanta-un documents, la majoria dels quals són cartes de Cambó, que responen a cartes d'Ubach que molt sovint no s'han

conservat, perquè el pare Ubach solia escriure a mà i no sempre es quedava còpia de les cartes que enviava, però sí que guardava gelosament totes les que rebia, mentre que Cambó va perdre tot el seu arxiu durant la guerra civil i va poder conservar només algunes cartes rebudes a partir de 1942. Hi trobem també una carta a Ubach de Jesús Cambó, cosí i col·laborador del mecenes, que en aquell moment es trobava a l'Argentina (1942), i una carta d'Ubach a la muller de Cambó, Mercè Mallol, donant-li el condol, el juny de 1947, per la mort del seu marit i recordant-li «l'estreta amistat que mútuament ens unia; amistat sincera i desinteressada basada tostemps, no pas en interessos polítics, sinó en una idèntica efusió d'entusiasme pels estudis bíblics i l'amor a les sagrades terres de Palestina». Tot aquest material es troba ara fonamentalment a l'Arxiu de l'Abadia de Montserrat —amb l'enorme paperam que Ubach tenia acumulat a Jerusalem i que dugué a Montserrat quan hi tornà definitivament el 1951— i en una petita part a l'Institut Cambó, de Barcelona. Tota aquesta documentació no era desconeguda, sinó que havia estat estudiada a fons i en part publicada pel pare Romuald M. Díaz, en la seva esplèndida biografia *Dom Bonaventura Ubach. L'home, el monjo, el biblista* (Barcelona, 1962; segona edició revisada, 2012), i per mi mateix a *l'Aproximació a la història religiosa de la Catalunya contemporània* (Barcelona, 1973) i a *Els creadors del Montserrat modern* (Barcelona, 1979).

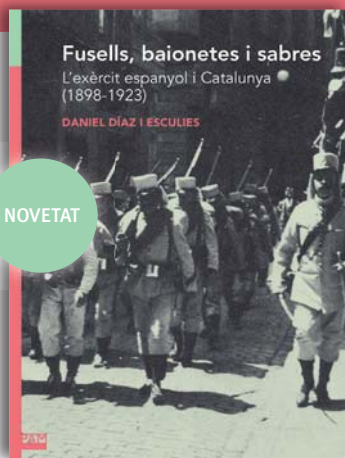
Com a preludi a l'edició de l'epistolari, Jordi Vidal ens ofereix tres capítols introductoris, un sobre «La Bíblia de Cambó i la Bíblia d'Ubach», al qual em referiré tot seguit; un altre sobre «L'Escola Catalana d'Arqueologia Oriental, un gran projecte que no es va poder concretar», un mecenatge cambonià frustrat al qual hi ha algunes referències a l'epistolari i que Vidal ha pogut documentar àmpliament, i un tercer sobre «Convulsions polítiques al país de la Bíblia», que comenta l'antisemitisme que sura en les cartes de Cambó i d'Ubach.

Jordi Vidal aprofita l'edició d'aquesta correspondència —al capítol introductor al qual ja m'he referit— per ocupar-se un cop més dels problemes suscitats entre el pare Bonaventura Ubach i el frare —no «monjo»— caputxí pare Miquel d'Esplugues, uns malentesos respecte a l'edició d'una Bíblia catalana, finançada per Cambó, que acabaren en dos projectes diferents, l'anomenada Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana, dirigida —o més aviat coordinada— pel pare Miquel d'Esplugues i l'anomenada «Bíblia de Montserrat», patrocinada per l'abat Antoni M. Marcet i en bona part obra del pare Ubach.

En aquesta breu ressenya, no m'és possible de repassar els arguments de Vidal, que coneix perfectament gairebé tota la bibliografia sobre les quatre Bibles del segle XX (les dues de què parlem, més l'anomenada «de l'Institut d'Estudis Catalans», obra de mossèn Frederic Clascar i dels seus col·laboradors, i la del Foment de Pietat Catalana, patrocinada pel pare Ignasi Casanovas), però sí que voldria lamentar que, per pocs mesos, no hagi pogut conèixer les *Efemèrides de la Fundació S. Damàs [sic]*, que he tingut la sort de poder publicar i estudiar a la cinquena sèrie de *A la Ciutat dels Llibres* (Barcelona, 2021). La seva lectura li hauria permès de matisar moltes afirmacions gratuïtes i de saber que les relacions de Cambó amb el pare Ubach van començar el 1924 per persona interposada: mossèn Lluís Carreras, el juliol d'aquell any, va aprofitar un viatge a Roma per proposar a Ubach, en nom de Cambó i de Miquel d'Esplugues, de «col·laborar en la versió catalana de la Bíblia, especialment per la primera ponència o versió literal, lingüística de l'Antic Testament en ses parts hebraïques», proposta que rebé una «acceptació xardorosa

del P. Ubach, a condició d'obtenir que pogués traslladar-se a Jerusalem a despesa de Cambó». Més endavant, el 5 d'abril de 1925, Cambó i el pare Miquel d'Esplugues van anar a Montserrat per parlar amb l'abat Marcet, el qual va insistir «en les possibilitats de treballs dels monjos» i va escriure al pare Ubach entusiasmat per com havia anat la reunió, bé que en realitat des de la Fundació Sant Damas es considerava que hi havia hagut una «versió il·lusa de l'entrevista». El 7 i el 18 de maig, el pare Miquel va escriure a Cambó comentant «els punts de vista del projecte Ubach faedors *in substantialibus* i modificat segons la realitat aconselli en la resta», i demanant «amplis poders per assumir la Direcció, amb col·laboració ampla, i dins el pla fonamental seguit en la versió del Nou Testament» (feta partint de la Vulgata als inicis de la Fundació Sant Damas). El 26 de maig, Cambó atorgà al pare Miquel aquests «amplis poders» i li anuncià que «havia respost noves lletres de P. Ubach i Abat, dient-los que havent confiat la Direcció al P. Miquel, amb ell exclusivament s'han d'entendre», i el 29 del mateix mes el pare Miquel escriví a l'abat Marcet, «en nom propi i d'en

TEXTOS I ESTUDIS DE CULTURA CATALANA

Fusells, baionetes i sabres

L'exèrcit espanyol i Catalunya (1898-1923)

Daniel Díaz i Esculies

El propòsit d'aquest llibre és contribuir a treure l'entrellat de la conflictiva relació entre l'exèrcit espanyol i Catalunya en el període comprès entre el 1898 —pèrdua de les últimes colònies d'ultramar— i el 1923 —liquidació de la monarquia constitucional i establiment d'una dictadura pel general Primo de Rivera— amb el monarca Alfons XIII com a rei-soldat.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat · Ausiàs Marc, 92-98 int. · 93 245 03 03 · pamsa@pamsa.cat · www.pamsa.cat

Cambó, participant-li la Direcció seva de l'Obra de Sant Damàs, amb ampla cooperació, comptant-hi el P. Ubach, segons era bàsic i únic projecte, mai no canviat, en la visita d'ambdós a Montserrat el dia 5 d'Abril». Encara el 30 de maig, al tercer àpat de la Fundació Bernat Metge, Cambó va anunciar públicament «l'Obra de la Bíblia», desenvolupada «en silenci» paral·lelament a la Fundació Bernat Metge, i assenyala: «Per l'Antic Testament es compta amb la col·laboració del P. Ubach, una de les nostres primeres autoritats en la matèria. Els seus coneixements extraordinaris en geografia bíblica permetran de fer una edició il·lustrada de la Bíblia, amb documents directes, com encara no s'ha intentat». Tal com havien anat les coses, però, l'abat Marcet va decidir anar per un altre camí i encarregar al pare Ubach que tirés endavant una Bíblia en la qual havien d'intervenir al llarg dels anys molts monjos de Montserrat, de formació i d'orientació molt diferents. Entremig hi havia hagut també negociacions frustrades entre Cambó i el pare Ignasi Casanovas, en les quals intervingué fins i tot el cardenal Francesc Vidal i Barraquer.

No és estrany, doncs, que el 22 de març de 1926 el pare Ubach escrivís a Cambó (en la segona carta de l'*Epistolari* que comentem) que li agràia la tramesa del primer volum de la *Història natural* de Plini el Vell, «malgrat que les circumstàncies han modificat les nostres mútues relacions. No necessita [suposo que ha de ser *necessito*] aitals manifestacions de la seva bondat per conservar un perenne record de V. Jo el considero sempre a V. com la causa principal de la meua vinguda i estada a Palestina, per mi el benefici més gran de que pugui disfrutar en aquest món. És veritat que en força de les circumstàncies els aconteximents han seguit un camí divers del que nosaltres ens havíem proposat en un principi; però d'això no en té la culpa V. ni tampoc un servidor, que prou sabut és amb quin desinterès, bona voluntat i constància procurava jo seguir els plans de V. És d'esperar que tot servirà per la glòria de Déu i major increment de la cultura en la nostra terra».

Ens consta per diversos conductes que el pare Ubach va quedar molt dolgut per la manca d'accep-

tació del seu projecte, que devia atribuir —amb raó— a la voluntat del pare Miquel d'Esplugues, sense cap preparació especial per als estudis bíblics i d'una mentalitat molt conservadora —el menyspreu amb què parlà de l'obra de Frederic Clascar ho demostra prou—, però no va dubtar a assegurar a Cambó el 20 d'agost de 1943: «Vè. n'ha tingut molts d'ideals, i tots ells altíssims i desinteressats, per tal com albirant únicament la felicitat d'altri [...]. Faig vots ferventíssims per a que durant la llarga existència que de cor li desitjo, li sigui permès de veure'n un cert nombre de realitzats, si més no els que fan referència a la cultura de la nostra terra, com és ara la publicació complerta de Bernat Metge i de la Bíblia de St. Damas o d'en Cambó» (doc. 39 de l'*Epistolari*). Cambó, per la seva banda, va afavorir sempre la Bíblia de Montserrat: n'era subscriptor i pagava sempre una quantitat molt superior a la que corresponia, i ajudà també, com havia promès des del començament, a la publicació de la seva *Il·lustració*, que per raons econòmiques no va poder passar del volum III.

BIBLIOTECA SANCHIS GUARNER

L'obra literària de Jordi Pere Cerdà: una mirada geocrítica

Josep Marqués Meseguer

L'anàlisi literària d'aquest llibre ens permet endinsar-nos en les arrels de la societat cerdana i nord-catalana durant els anys centrals i convulsos del segle xx, a partir de l'obra literària del dramaturg, poeta, novel·lista i folklorista Jordi Pere Cerdà (Sallagosa, 1920 - Perpinyà, 2011), pseudònim d'Antoni Cayrol.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat · pamsa@pamsa.cat · www.pamsa.cat